

Mottagare

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Uppdrag. Basår vuxenutbildningen

Förlag till beslut

Förvaltningen får i uppdrag att vuxenutbildningen ska starta ett basår i egen regi med start år 2026/2027.

Sammanfattning

Bristen på personer som läser till ingenjör eller teknisk specialist är stor och har varit det under flera år. Regeringen har tagit fram en nationell STEM-strategi med syftet att fler ska utbilda sig inom området. Inom ramen för det har Skolverket fått ett särskilt uppdrag att utreda vad som inom deras område kan göras för att öka intresset för STEM-utbildningar. Mot bakgrund att det finns en brist på ingenjörer och teknikutbildade på Gotland har Vuxenutbildningen sett över vilka möjligheter det finns till basår på Gotland i egen regi eller i samarbete med andra lärosäten på fastlandet. Förvaltningen föreslår att Vuxenutbildningen Gotland arbetar vidare på ett förslag om ett basår i egen regi med start under 2026/2027.

Ärendebeskrivning

Vuxenutbildningen har fått i uppdrag att se över möjligheten att starta ett tekniskt basår inom ramen för komvux.

Bakgrund

Det finns en brist på ingenjörer och andra teknikutbildade på Gotland. Det är flera arbetsgivare som efterlyser kompetens inom STEM-området.¹ I det privata näringslivet hämmar bristen på tekniker/ingenjörer tillväxten, inte minst inom energi-, miljö- och klimatområdet. De offentliga arbetsgivarna har utmaningar att hitta kompetens till drift och utveckling av sina tekniska system.

Bristen på personer som läser till ingenjör eller teknisk specialist är stor och har varit det under flera år. Regeringen har tagit fram en nationell STEM-strategi med syftet att fler ska utbilda sig inom området.² Inom ramen för det har Skolverket fått ett särskilt uppdrag att utreda vad som inom deras område kan göras för att öka intresset för STEM-utbildningar. I juni i år presenterade de en första rapport.³ Myndigheten kommer i juni 2026 att lämna slutrapporten som bland annat ska undersöka hur fler elever inom komvux kan utveckla intresse för att studera vidare inom gymnasial eller eftergymnasial STEM-utbildning.

I rapporten från i år skriver man att basår idag kan läsas på högskolor,

¹ STEM, förkortning och samlingsbegrepp Science (vetenskap) Technology (teknologi) Engineering (ingenjörsvetenskap) Mathematics (matematik)

² <https://www.regeringen.se/contentassets/074ae44c1f0846ceb845c9aa62848114/en-stem-strategi-for-sverige.pdf>

³ <https://www.skolverket.se/download/18.1e82e1c81975e4d62057712/174972134473>

universitet, folkhögskolor och komvux. Idag är det fler som söker en basårsutbildning än som blir antagna. Det betyder att det finns fler som vill läsa kurser som ger särskild behörighet till teknisk eller naturvetenskaplig utbildning på högskolan än som får möjlighet att göra det idag.

Idag finns basår och bastermin på nästan alla tekniska och naturvetenskapliga högskolor/universitet. Syftet är att öka antalet behöriga till ingenjörskurser och naturvetenskapliga utbildningar. Vid godkänt basår erbjuds man en plats på skolans ingenjörskurser. De flesta som antas saknar betyg från gymnasieskolan i svårare matematikkurser och från fysik, kemi och (om det behövs) biologi. Studenterna läser inte gymnasieskolans kurser utan högskolan har gjort egna kurser på gymnasial nivå där man tar upp moment som de anser vara viktiga för att bli behörig till relevanta högskoleutbildningar. I praktiken är inte skillnaderna så stora mellan basårskurserna och gymnasieskolans motsvarande kurser. Erfarenheterna är goda från högskolorna. Studenter som kommer från ett basår är ofta väl förberedda inför sina högskolestudier och avhoppet är färre. Det är några få folkhögskolor som erbjuder basårsutbildning. Även folkhögskolorna har frihet att bestämma innehåll och upplägg inom ramen för att eleven ska bli behörig till ingenjörskurser.

För att bli antagen till en basårsutbildning krävs oftast att man som särskild behörighet har minst godkänt betyg i Matematik 2 (a, b eller c). Det finns några basår hos de mindre regionala högskolorna som har skapat basår där behörighetskravet endast är Matematik 1.

Uppsala universitet erbjuder inte någon basårsutbildning på Campus Gotland. Senast det fanns ett basår på Gotland var det Kungliga Tekniska högskolan som bedrev utbildningen. Campus Gotland och Region Gotland har vid ett par olika tillfällen försökt få Uppsala universitet att starta basårsutbildning på Gotland men inte lyckats. Det har hos ansvariga på Uppsala universitet saknats tillräckligt intresse.

Uppsala universitet har länge haft en ingenjörskurs, Hållbar utveckling i industriell teknik, på Campus Gotland. Det har bara varit enstaka studenter med bakgrund från Gotland. Utbildningen har pausats från hösten 2025 då man har haft svårt att få sökande. Man erbjuder dock några kandidatutbildningar inom teknikområdet.

Ska fler högskoleutbildningar inom teknikområdet kunna ges på Gotland behövs ett ökat intresse bland gotlänningar samt fler behöriga gotlänningar. Finns det, är det nog inte uteslutet att Uppsala universitet återigen kan erbjuda ingenjörskurser. Kanske kan man inom ramen för Lärcentrum också hitta samarbeten med lärosäten på fastlandet kring ingenjörskurser.

Särskild behörighet till högskoleingenjörskurser är oftast godkända betyg i Matematik 3, Fysik 1 och 2 samt Kemi 1. En civilingenjörskurs har dessutom godkänt betyg i Matematik 4 som särskilt behörighetskrav.

Vid en snabb sökning hittas tre platsbundna basårsutbildningar på Komvux i Sverige. Två i Borås och en i Stockholm. Det finns distansupplägg hos flera utbildare. Skillnaden mot högskolans basår är att Komvux måste bedriva gymnasieskolans kurser. Det går inte att anpassa moment utan det är hela kurser som gäller. Inte heller kan man som student garanteras en utbildningsplats på en ingenjörsutbildning vid avklarade kurser. Man får söka utbildningar på vanligt vis.

Basår på vuxenutbildningen

En möjlighet är att vuxenutbildningen sätter ihop ett paket med matematik och naturvetenskapliga gymnasiekurser och kallar det för ett basår. Med en genomtänkt studievägledning under utbildningen kan detta underlätta för eleven att hitta rätt eftergymnasial utbildning. Det behöver inte vara vid en högskola, även en teknisk yrkeshögskoleutbildning kan vara ett alternativ.

Det finns gott om platser på ingenjörsutbildningar på fastlandet. Har man sin särskilda behörighet är chansen rätt stor att man kan bli antagen till en ingenjörsutbildning. Ytterligare en fördel är vuxenutbildningen goda förmåga att stötta och hjälpa elever att komma vidare i sin utbildning. Man kan också jobba aktivt med att knyta varje studerande till en arbetsgivare på Gotland och att den relationen förhoppningsvis fortsätter under ingenjörs- eller teknikstudierna med avsikt att hen kommer tillbaka till Gotland efter sin examen alternativt att Lärcentrum hittar en ingenjörsutbildning i satellitortsform med där Visby blir studieort.

I och med Gy25 skapas nya ämnen och kurser som ingår i dem och får andra namn än idag. Motsvarigheten till Matematik 2 är kursen Nivå 2 (a, b, c) i ämnet Matematik. Motsvarigheten till Matematik 3 är Nivå 1 (b, c) i ämnet Matematik – fortsättning och motsvarigheten till Matematik 4 är Nivå 2 i ämnet Matematik – fortsättning. I ämnet fysik heter kurserna Nivå 1b och Nivå 2. I ämnet kemi heter kursen Nivå 1. Ska alla dessa kurser läsas får man ihop 650 verksamhetspoäng. Läser man 800 verksamhetspoäng motsvarar det heltidsstudier i 40 veckor. 650 poäng räcker inte till heltidsstudier. Det man skulle kunna göra är att i detta paket komplettera med orienteringskurser om 150 verksamhetspoäng som innefattar studieteknik, förberedande matematik, skrivande och studie- och yrkesvägledning. Dels för att eleven ska kunna studera på heltid men även för att öka genomströmningen.

En lärartjänst kostar lite drygt 700 000 kronor per år. Det behövas ungefär 1,2 lärartjänst. Utöver det tillkommer eventuella overheadkostnader. Det är svårt att räkna fram hur hög denna extra kostnad är. Lokaler kostar olika beroende på i vilka lokaler undervisningen bedrivs. Om man genomför labbar kvällstid i Wisbygymnasiets fysik- och kemisalar finns inga extra kostnader som tillkommer. Det finns inga problem med lärarkompetens på Vuxenutbildningen. Idag finns lärare som undervisar på basår och kompetensen att undervisa i matematik och fysik är i dagsläget är hög. Några särskilda intäkter för Vuxenutbildningen för att bedriva dessa kurser finns inte

utan de finansieras på samma vis som alla andra teoretiska gymnasiekurser av den kommunala budgeten.

Kurs	Poäng	Kommentar
Nivå 2 - Matematik	100	Behöver ev. inte ingå i basåret.
Nivå 1 – Matematik fortsättning	100	
Nivå 2 – Matematik fortsättning	100	Behövs bara för behörighet till civ. ing.
Nivå 1b - Fysik	150	
Nivå 2 – Fysik	100	
Kemi 1 – Kemi	100	

Målgrupper för basår på Gotland

Elever som har en examen från yrkesprogram eller studieförberedande program eller inriktningar som saknar ovanstående kurser är lämpliga målgrupper. Det är även de som skaffat sig en gymnasieexamen eller att ovanstående kurser leder till en examen via Komvux. Inte alla inriktningar på Teknik- och Naturvetenskapsprogrammet innehåller kursen Nivå 2 – Matematik fortsättning. De som har examen från en sådan inriktning kan vara en del av underlaget. Det medför att Vuxenutbildningens basår kan ha antagning succesivt under året. De med minst kunskaper börjar först och att elever med fler förkunskaper ansluter efterhand.

En särskild grupp, och som inte är ovanlig på högskolornas basår och bastermin, är de som redan har ett godkänt betyg i ovanstående kurser. De har läst program på gymnasieskolan men sedan inte gått vidare till högskola/universitet utan gått ut i arbete vilket är relativt vanligt för de ungdomar som stannar kvar på Gotland efter gymnasiet. Här finns relativt mycket jobb som är aktuella för dem, inte minst i besöksnäringen. När man sedan efter några arbetsår vill studera vidare kan övergången till ingenjörstudier vara stor om det var länge sedan man studerade matematik och fysik. Läser man först ett basår börjar man många gånger på en lämplig nivå. Problemet för Komvux är att konkurrenskomplettering i princip inte är tillåten. Det finns ingen automatisk rätt att få läsa en kurs där man redan har ett godkänt betyg. Vuxenutbildningen behöver göra en individuell bedömning om någon med den bakgrunden ska antas. Möjligheten till prövning finns alltid.

Vid kontakt med Skolverket kring möjligheten att konkurrenskomplettera på Komvux hänvisar de till de formella regler som gäller. Men de formulerar också i svaret att hittills har Skolverket inte velat föreslå förändringar kring konkurrenskomplettering. Deras utredning pågår och vad som händer i samband med den får vi se. Det är inte heller en orimlig gissning att det kan

komma någon form av statligt stöd för att underlätta STEM-utbildningar på Komvux. Det finns dock inga sådana förslag idag.

Samarbete med högskola/universitet kring basår

Ett annat alternativ för ett eget basår är att övertyga någon som redan har ett basår att förlägga en del av sina utbildningsplatser på Gotland genom vårt Lärcentrum. Trots försök har Vuxenutbildningen inte lyckats med Uppsala universitet men det finns kontakter med KTH som återigen påbörjat ett försök med basår i grannkommuner till Stockholm. Vid en direktkontakt är det inte ett omedelbart nej till oss i framtiden. Det kan även finnas möjligheter till samarbete med andra högskolor/universitet. Eftersom dessa basår inte innehåller Skolverkets gymnasiekurser ger ett godkänt betyg bara en formell behörighet till just det lärosätets utbildning.

Bedömning

Förvaltningen föreslår att vuxenutbildningen Gotland arbetar vidare på ett förslag om ett basår i egen regi med start under 2026/2027.

Beslutsunderlag

Förvaltningens tjänsteskrivelse 2025-09-22

Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen

Torsten Flemming
Utbildningsdirektör

Hanna Sällström Jonasson
Avdelningschef vuxenutbildningen